

24 часа,
03.06.2020 г., с. 16-17

Ивайло Иванов, управител на НОИ: Пенсиите на над 260 000 души вече ще се пресмятат служебно – няма да разнасят документи

Цветелина Стефанова

- Г-н Иванов, коронакризата остави нови над 100 хил. безработни. На колко от тях вече са платени обезщетения и за каква сума? Ще стигнат ли парите във фонд „Безработица“?

- Пандемията от COVID-19 нанесе щети не само на българската, но и на глобалната икономика. Последната икономическа прогноза на Европейската комисия показва, че през 2020 г. европейската икономика ще отчете спад с близо 7,4%, а безработицата ще нарасне от 6 до 9% през 2020 г.

Доброто състояние на българския пазар на труда и стабилността на публичните финанси преди началото на кризата ще ни позволят по-лесно да преинем през нея. Затова съм уверен, че средствата на фонд „Безработица“ ще са достатъчни и всички правоимащи ще получат обезщетенията си. Не е тайна, че те нарастват. На 15 май изплатихме обезщетения на над 124 000 души, а през същия месец на миналата година, когато отчитяхме рекордно ниска безработица, бяха малко под 68 500 души.

От друга страна, имаме повод за оптимизъм, защото броят на приетите заявления за отпускане на обезщетения започна да намалява след скока през април, когато приехме 68 000 заявления - по около 3400 средно на ден. Към 21 май сме обработили около 23 500, а това означава по 1800 заявления на ден - близо два пъти по-малко спрямо предишния месец. Това ни дава основания да смятаме, че с поэтапното отпадане на ограниченията и в резултат на предприетите от правителството мерки за запазване на работните места броят на новите безработни постепенно ще намалява.

- Има ли повече издадени болнични покрай въвеждането на извънредното положение? Появиха се съмнения, че работниците ще търсят различни варианти да останат вкъщи и да си гледат децата.

- Не наблюдаваме процеси, които да се различават от познатите през изминалите години. Традиционно броят на издадените болнични листове е най-голям през януари, февруари и март, през пролетта и лятото намалява, за да започне да се увеличава през късната есен и зимата. Сега наблюдаваме сходен процес. Например броят на болничните листове по общо заболяване е бил около 210 - 220 хил. през януари, февруари и март. През април са малко над 125 000. Броят на болничните листове за гледане на дете или болен член на семейството също намалява. Той е бил около 47 000 през януари, около 41 500 през февруари, но близо 33 500 през март и само 5900 през април. С преминаването на грипната епидемия от първите месеци на годината болничните листове с тази причина също започнаха да намаляват.

Разбира се, ограничителните мерки също оказват своето влияние, защото в известна степен ограничиха контактите между хората - в случая осигурените лица. и лекуващите лекари извън най-неотложните случаи. Изключението са болничните листове за карантина, чийто брой рязко се увеличи от 408 през януари и 362 през февруари до близо 5400 през март и 7900 през април. Това е нещо съвсем очаквано и след затихване на пандемията на COVID-19 броят на издадените болнични листове с тази причина ще се върне към обичайните нива.

- Какви са най-честите нарушения, които хващате, и какви суми успяхте да възстановите от фалшиви документи за болнични, майчинство?

- По-прецизно е да говорим за възстановяване на неоснователно получени суми за осигурителни плащания - парични обезщетения за временна неработоспособност, бременност и раждане, за отглеждане на дете до 2 г., безработица и помощи за профилактика и рехабилитация. През 2019 г. са издадени 9213 разпореждания за възстановяване на суми за 5 864 663 лв. Съставени са общо 6737 ревизионни документа, като установеният начет по влезли в сила разпореждания за събиране на суми е 705 308,22 лв. Типичните нарушения са представяне на болнични листове за хора, които не работят и не подлежат на осигуряване, или лица, които работят по две правоотношения и по едното са представили болничен лист, но по другото са работили.

- Правите и анализ за нарушения при изписването на болничните от лекарите. Какви са най-честите?

- Най-често се издават болнични листове за временна неработоспособност с по-голяма продължителност от необходимата за част от заболяванията. В тези случаи се предприемат действия по обжалване на болничните листове в съответствие с правомощията, дадени на НОИ със Закона за здравето.

През първите 3 месеца на 2020 г. са обжалвани 3455 болнични листа. Максималната продължителност на временната неработоспособност по едно решение на ТЕЛК може да бъде до 2 месеца, освен ако не е посочен по-кратък срок. Самият ТЕЛК понякога издава решение за продължаване на временна неработоспособност за повече от нормативно определените 2 месеца. А сме попадали на случаи на издаване на болнични от Лекарска консултативна комисия (ЛКК) по едно решение на ТЕЛК дори за 6 месеца.

Други нарушения се групират около продължителността на временната неработоспособност, която даден орган може да издава. Например - еднолично се издават болнични листове за повече от 40 дни в рамките на 1 г., ЛКК издават болнични листове за временната неработоспособност за повече от 180 дни без прекъсване, или за повече от 12 месеца с прекъсване в рамките на 2 предходни години и тази на боледуването, без да има постановено решение на ТЕЛК. През първите 3 месеца на 2020 г. са извършени 239 проверки на лечебни заведения и са издадени 108 задължителни предписания.

- НОИ направи голям анализ на болничните листове и техния ръст през годините. Какво показва той и докъде стигна реформата?

- Анализът бе подготвен съвместно с Министерството на здравеопазването и Националната здравноосигурителна каса (НЗОК). Той показва, че причините за нарастването на разходите за парични обезщетения за временна неработоспособност са комплексни и по този въпрос не трябва да се разсъждава в тесни рамки. Част от причините са демографски и свързани със застарява-нето на населението, други - икономически, свързани с нарастването на общия брой на осигурените лица и техните доходи. Освен това в последните години имаме съществено увеличение на минималната заплата, максималният осигурителен доход също нарасна.

От друга страна, анализът, а и практиката на НОИ показват, че има и процеси, които не могат да бъдат обяснени единствено с демографията, икономическия растеж и ръста на доходите. Например при намаляващ брой на населението в трудоспособна възраст нараства броят на изплатените работни дни и от работодателите, и от държавното обществено осигуряване, които се падат на едно осигурено лице. Анализът показва, че това се дължи на факта, че се издават все повече болнични листове. И ако за нарастването на броя им принос имат тези с кратка продължителност, за нарастването на изплатените работни дни причините трябва да се търсят в по-големия брой издадени болнични с дълга продължителност.

От гледна точка на икономиката, на пазара на труда и социалните системи и двата процеса са повод за тревога. Кратките, но чести болнични сериозно разстройват

организацията на работния процес в бизнеса. По-големият брой на издадените продължителни болнични пък води до увеличаване на разходите на държавното обществено осигуряване.

Разрешаването на тези проблеми не може да стане единствено от НОИ. Нужна е съвместна работа на много институции и заинтересовани страни - отделни работодатели, социалните партньори, здравните органи, контролните органи и съдебната власт. Затова НОИ, Министерството на здравеопазването и НЗОК предложихме пакет от мерки. Те бяха разгледани от Министерския съвет и от тристранката. След дебат със социалните партньори и съсловните организации в здравеопазването част от тях бяха приети, други - ревизирани, трети отпаднаха. Но работата по тях продължава.

- От 1 април НОИ автоматично преизчислява пенсиите на работещите пенсионери заради извънредното положение. Това облекчи ли опашките пред НОИ?

- За добро или не, нищо в живота не става автоматично, това преизчисление също не е автоматично, а служебно и зад реализацията му стои пределно натоварване на служителите на института. Независимо от това смятам, че служебното преизчисляване на пенсиите е огромно облекчение за хиляди хора и ще го запазим като услуга и без епидемия.

Тази мярка бе приета със Закона за извънредното положение и касае личните трудови пенсии на около 260 000 работещи пенсионери, като преизчисляването се извършва само с осигурителен стаж, придобит след пенсионирането, съответно - след последното преизчисляване на пенсията. Това преизчисляване обхваща лицата, които имат придобит осигурителен стаж през 2019 г., но не са подавали заявление през същата година, както и до въвеждането на извънредното положение на 13 март, за преизчисляване на пенсиите им с осигурителен стаж и/или осигурителен доход.

За всеки един случай от тези 260 хил. души НОИ прави отделна проверка на осигурителните документи. Конкретният пенсионер може да има едnodневен трудов договор, но случаят му следва да бъде изяснен и затова говоря за екстремна натовареност на служителите. С моя заповед от 24 март 2020 г. бе преустановен приемът на хартиен носител на заявления за преизчисляване на лични пенсии - подчертавам, свързани с трудова дейност с придобит след пенсионирането осигурителен стаж и/или осигурителен доход. Това решение наистина предотврати струпванията на голяма част от клиентите на института, каквито са работещите пенсионери, но може да бъде разглеждано като част от общия пакет действия, които НОИ предприе в пандемични условия. Още преди обявяването на извънредното положение лицата бяха приканени да ограничат физическите си посещения в офисите на института и да ползват десетките електронни услуги, достъпни с квалифициран електронен подпис или с персонален идентификационен код (ПИК). За хората, които не разполагат с ПИК на НОИ, институтът предостави възможност, считано от 1 април 2020 г., исканията за издаване на този код да се подават и по електронен път през Системата за сигурно електронно връчване на ДА „Електронно управление“.

- В последния бюлетин на НОИ има анализ за преизчислението на пенсиите с осигурителен доход за 2019 г. Колко би струвало това, може ли държавата да си го позволи?

- Не съм сигурен, че в момента държавното обществено осигуряване може да си позволи такава стъпка. Тя изисква ресурс от порядъка на 270-320 млн. лв. месечно в зависимост от момента и начина, по който се извърши преизчислението. В пенсионната система няма такива резерви. В условия на икономически спад възможностите за допълнително увеличение на разходите за пенсии, при това в такива мащаби, са изключително ограничени. За осигурителните системи, изградени на солидарен

принцип, спадът в икономиката означава по-малко приходи от осигурителни вноски и в общия случай - повече разходи за обезщетения, особено за безработица.

Независимо от последствията от пандемията върху финансовото състояние на държавното обществено осигуряване поетите към българските пенсионери ангажменти ще бъдат спазени. В Закона за бюджета на ДОО за 2020 г. са осигурени средства за увеличение с 6,7% на пенсиите, отпуснати до края на миналата година, считано от 1 юли т.г. Осигурени са и средства за увеличение на минималната пенсия от 219,43 лв. до 250 лв. Тези мерки ще окажат положително влияние върху доходите на всички български пенсионери.